

องค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล
ของผู้ปกครองท้องที่ จังหวัดสมุทรสงคราม*

ELEMENTS OF PROMOTING CIVILIZED AGRICULTURE ACCORDING TO
KHOK NONG NA, MODEL OF LOCAL RULERS
SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทิโย), สุรพล สุษะพรหม, จ्ञำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ

Phra Methiwatcharaprachathorn (Prayoon Nandiyo), Surapon Suyaprom,

Chamnong Adivadhanasit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phramethiwatcharaprachathorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครองท้องที่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 4 องค์ประกอบคือ 1. การเพิ่ม ความสมบูรณ์ของดิน การจัดการน้ำในนา การจัดการโรคและแมลง การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร 2. การส่งเสริมบทบาทของเกษตรกรและชาวบ้านในการทำโครงการโคก

* Received August 18, 2023; Revised September 9, 2023; Accepted September 11, 2023

หนอง นา พัฒนาดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเน้นเกษตรอินทรีย์ พัฒนาน้ำให้สะอาด สามารถนำไปใช้งานได้ทั้งภาคครัวเรือนและภาคการเกษตร จังหวัดสมุทรสงครามมีการรักษาและพัฒนาป่าเป็นส่วนสำคัญเพื่อรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของนิเวศในพื้นที่ 3. การจัดสัมมนาและการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ การจัดประชุมกลุ่มสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ชุมชน การใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนา การให้การดูแลและคำปรึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ 4. การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการ การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรที่ การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการเข้าถึงทรัพยากรการเงินสำหรับเกษตรกรและชาวบ้านในการเกษตรตามโคกหนองนา

คำสำคัญ: การส่งเสริมอารยเกษตร; โคก หนอง นา โมเดล; ผู้ปกครองท้องถิ่น

Abstract

Research article aimed to study the elements in promoting civilized agricultural according to the Khok Nong Na model (high land, pond, farm) of local rulers in Samut Songkhram Province, conducted by the qualitative research. Field data were collected from five groups of key informants: local parents; Group of relevant official's community leader group, group of local wisdom or folk philosophers and groups of local government organization administrators, purposefully selected from 25 key informants with a semi-structured in-depth-interview script with a precision index value of 1.00 as a tool The data were analyzed using content and context descriptive interpretation Data were also collected from 10 participants in focus group discussion who were experts with data analysis using content and context descriptive interpretation.

The research results were found that components for promoting civilized agriculture according to the Khok Nong Na model of local rulers in Samut Songkhram Province were of 4 elements: 1. increasing soil fertility, field water management, disease and insect management, use of agricultural

technology 2. Promoting the role of farmers and villagers in the Khok Nong Na project to develop the soil to be fertile. with emphasis on organic agriculture, developing clean water that can be used in both the household and agricultural sectors. Samut Songkhram Province maintained and developed forests as an important part to preserve the environment and ecological balance in the area. 3. Organizing seminars and training on promoting civilized agricultural according to the Khok Nong Na Model in collaboration with government agencies. continuing support group meetings creating a learning community, using communication technology for learning about Khok Nong Na, providing care and advice on promoting civilized agricultural according to the Khok Nong Na model in collaboration with government agencies. 4. Support in planning and management. Support in the establishment and management of organizations that support for area and environmental development. Support in creating and developing technology related to agriculture along Khok Nong Na. Support in accessing financial resources for farmers and villagers in agriculture along Khok Nong Na. **Keywords:** Civilized Agriculture Promotion; Khok Nong Na Model; Local Rulers

บทนำ

จากปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อย และส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการเพาะปลูกได้ปีละครั้ง ในช่วงฤดูฝนเท่านั้น และมีความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ และฝนทิ้งช่วง แม้ว่าจะมีการขุดบ่อหรือสระเก็บน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็มีขนาดไม่แน่นอน หรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาทำให้น้ำใช้ไม่เพียงพอรวมทั้งระบบการเพาะปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียวด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากดังกล่าวให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้ โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก พระราชดำรินี้ ทรงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นแนวทาง

หรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองท้องที่ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ โคก หนอง นา โมเดล ทำให้การสื่อสารกับประชาชนเกิดความคลาดเคลื่อน ประกอบกับภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะเฉพาะ ส่งผลให้การพัฒนาพื้นที่ไม่เป็นไปตามที่หน่วยงานราชการกำหนด ดังเช่นงานวิจัยของสำราญ ผลดี และคณะ (2564) วิจัยเรื่อง “การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นเรื่อง “สมุทรสงคราม เมือง 3 น้ำ” เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม” พบว่า จังหวัดสมุทรสงครามตั้งอยู่ในพื้นที่ปลายน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ เกิดเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เรียกกันว่าเป็น “เมือง 3 น้ำ” คือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม และงานวิจัยของธนวรรณ มงคลหนู และผออยผา ชูดีดำรง (2559) วิจัยเรื่อง “ทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้งของการใช้น้ำ: กรณีศึกษา ชุมชนแพรกหนามแดง จังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่จากกรมชลประทาน ปัญหาหลักที่ได้รับความสนใจ 3 อันดับแรก ได้แก่ ขยะและวัชพืชในคูคลอง การปนเปื้อนของสารพิษทางการเกษตร และการควบคุมประตุน้ำที่ไม่เหมาะสม ทางเลือกที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประตุน้ำ และการควบคุมประตุน้ำ ของเสียและตะกอน และความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับประตุน้ำ โดยกลุ่มชาวนา ชาวสวน และฟาร์มกุ้งต้องการให้เปลี่ยนประตุน้ำเป็นรูปแบบที่ออกแบบโดยชาวบ้านทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสด และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องการรักษาประตุน้ำในรูปแบบเดิมแต่ปรับปรุงรูปแบบการระบายน้ำ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่เสนอให้มีการส่งเสริมการใช้สารสกัดจากธรรมชาติในการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหการปนเปื้อนของสารพิษทางการเกษตร เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการของเสียจากภาคอุตสาหกรรม กระตุ้นจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการของเสียในชุมชน รวมทั้งให้มีการกำจัดตะกอนจากคูคลองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนเพื่อการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป

ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ของการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม คือไม่สามารถนำแบบแปลนมาตรฐานมาปรับประยุกต์ตามสภาพพื้นที่หน้างาน ด้วยพื้นที่เดิมเป็นร่องสวนและมีความสมบูรณ์ในตัวอยู่แล้ว โดยในการบรรเทาปัญหาเหล่านี้ทีมงาน จึงนำหลักคิดการพัฒนาบนหลักของภูมิสังคม (การพัฒนาด้านกายภาพ) มาสู่การออกแบบพื้นที่

ใหม่ โดยคำนึงถึงการไม่ไปแปรเปลี่ยนสภาพของพื้นที่ตรงนั้นให้เสียไปจากสภาพเดิม และคำนึงถึงความต้องการใช้สอยของเจ้าของพื้นที่เป็นสำคัญ แต่ยังคงไว้ซึ่งมาตรฐานทางวิศวกรรม และกลไกกรรมธรรมชาติ ที่มีจุดหมายปลายทางในการปัญหาเรื่องน้ำ ปัญหากการเพาะปลูก และช่วยให้บริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อกำจัดข้อกังวลกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการตลอดจนเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นจึงไม่เรียกว่าเป็นอุปสรรค แต่คือโอกาสในการพัฒนาต่อยอดสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย (มติชนออนไลน์, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น หากได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้ปัญหาดังกล่าวหมดไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงครามเป็นอย่างไร องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามมีอะไรบ้าง การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมควรเป็นอย่างไร ผลจากการวิจัยนำไปใช้ในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการ

เป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดลของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงครามด้านกายภาพประกอบด้วย 1. การเพิ่มความสมบูรณ์ของดิน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้แก่พืช ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างแร่ธาตุในดินและส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชอย่างเหมาะสม การใช้วิธีการปรับปรุงคุณภาพดิน เช่น การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกเพื่อเพิ่มส่วนผสมอินทรีย์ในดิน การปรับ ค่าความเป็นกรดต่างของดินให้เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชในนา การป้องกันและควบคุมการกัดกร่อนดินจากการระเหิดหรือการกัดกร่อนดินโดยมนุษย์ โดยใช้เทคนิคการรักษาความเรียบร้อยของพื้นที่ดินและการพัฒนานิเวศในที่นา การป้องกันและควบคุมการเกิดการสูญเสียดิน และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม 2. การจัดการน้ำในนา การวางแผนการใช้น้ำในนาโดยคำนึงถึงความต้องการของพืชในแต่ละช่วงเวลา การวางแผนดังกล่าวจะช่วยให้มีการจัดสรรน้ำอย่างเหมาะสมและประหยัดทรัพยากรน้ำ 3. การควบคุมวัชพืช ในขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ก่อนการปลูกพืชหลัก ควรมีการกำจัดวัชพืชให้สมบูรณ์เพื่อลดการแข่งขันในการเจริญเติบโตระหว่างวัชพืชกับพืชหลัก 4. การจัดการโรคและแมลง 5. การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น การใช้ระบบปลูกพืชแบบพลวัต 6. การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เช่น ระบบน้ำในการเกษตรและระบบระบายน้ำ 7. การสนับสนุนการใช้พันธุ์พืชที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 8. การส่งเสริมการใช้เทคนิคการปลูกพืชที่ยังไม่เคยใช้ในพื้นที่ 9. การสร้างศักยภาพแรงงาน

ทางการเกษตร เช่น การสอนและการฝึกอบรมให้กับเกษตรกร 10. การสร้างมาตรการส่งเสริมการลงทุนในการเกษตร เช่น การให้สินเชื่อและส่งเสริมธุรกิจทางการเกษตร

องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสังคม (คน ดิน น้ำ ป่า) ได้แก่ คน คนในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นประชากรท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเจริญของจังหวัด มีบทบาทในการทำงานในอุตสาหกรรมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอื่น ๆ และเป็นส่วนสำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่สร้างสรรค์และเจริญก้าวหน้าด้วยความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อกัน ดิน ดินในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการเกษตรและการปลูกพืช ดินที่อุดมสมบูรณ์และมีคุณภาพสูงสามารถสนับสนุนการเพาะปลูกและการผลิตอาหารได้มากขึ้น การรักษาและจัดการดินให้มีความเป็นระบบและสมดุลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ น้ำ น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญอีกประการหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม มีแม่น้ำสำคัญอย่างเช่นแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำทะเลสาบเพชรบุรีผ่านพื้นที่ น้ำใช้ในการเกษตร การบริโภค และอุตสาหกรรม ป่า จังหวัดสมุทรสงครามมีการรักษาและพัฒนาป่าเป็นส่วนสำคัญเพื่อรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของนิเวศในพื้นที่ การพัฒนาป่าในจังหวัดสมุทรสงครามมีหลายมุมมองและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอนุรักษ์ป่าเขาและป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสงครามมีป่าเขาและป่าชายเลนที่สำคัญ ทำการอนุรักษ์และสร้างพื้นที่สงวนแห่งชาติหรือพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสภาพแวดล้อมของป่า การปลูกป่าชายเลน เพื่อเพิ่มปริมาณป่าในพื้นที่และสร้างช่องทางสำคัญในการรักษานิเวศและเก็บรักษาน้ำในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสงครามได้ดำเนินกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเพื่อเสริมสร้างความเจริญของป่าในพื้นที่ การสนับสนุนการอบรมและการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการป่า ผู้ปกครองท้องที่ที่สามารถสนับสนุนการอบรมและการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการป่า ซึ่งช่วยเพิ่มความรู้และทักษะในการบริหารจัดการป่าให้กับประชาชนท้องถิ่น และสร้างความรับผิดชอบต่อการรักษาและพัฒนาป่าในพื้นที่

การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาแก่ประชาชนของผู้ปกครองท้องที่ประกอบด้วย การจัดสัมมนาและการอบรม การเชิญผู้เชี่ยวชาญในการจัดสัมมนาและการอบรมเพื่อเป็นแหล่งศึกษาและแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา ผู้ปกครองสามารถจัดกิจกรรมเช่นนี้ให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อเพิ่มความเข้าใจและทักษะในการจัดการโคกหนองนาให้เกิดขึ้น การจัดประชุมหรือกลุ่มสนับสนุน การสร้างกลุ่มสนับสนุนหรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เพื่อให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและ

ประสบการณ์ในการจัดการโคกหนองนา สามารถสร้างความร่วมมือและเพิ่มความเข้าใจในเรื่องโคกหนองนาในระดับท้องถิ่น การจัดโครงการศึกษาดินและน้ำ การสนับสนุนโครงการศึกษาดินและน้ำที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา โดยการจัดทำแผนการศึกษาและการฝึกอบรมที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดการโคกหนองนา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ เกี่ยวกับโคกหนองนาในชุมชนท้องถิ่น โดยการสร้างพื้นที่ที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กันได้ เช่น การจัดกิจกรรมสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เช่น การแสดงสินค้าโคกหนองนา การจัดนิทรรศการหรือการแสดงหนังสือและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา ที่ชุมชนสามารถเข้าร่วมได้ การใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนา สามารถสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับโคกหนองนา ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการโคกหนองนา และเป็นแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทราบข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้ การให้การดูแลและคำปรึกษา การให้การดูแลและคำปรึกษา ผู้ปกครองสามารถสนับสนุนในเรื่องการดูแลและคำปรึกษาเกี่ยวกับโคกหนองนา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการโคกหนองนา และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดการ การสร้างเครือข่ายและการแบ่งปันข้อมูล สร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันระหว่างเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ และผู้สนใจในเรื่องโคกหนองนา โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ และกระดานสนทนาออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโคกหนองนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนา เช่น การเยี่ยมชมแปลงโคกหนองนา การศึกษาดินและน้ำ หรือการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการโคกหนองนา สามารถเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสอนหรือแบ่งปันประสบการณ์ได้ การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการสื่อสารและแบ่งปันข้อมูล เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา หรือการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

องค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านองค์กรและการบริหารจัดการ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการ การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและ

ความต้องการของตลาด การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กร การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำงานร่วมกันและจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการฟาร์มและการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น เทคโนโลยีการเฝ้าระวังและการติดตามผลผลิตอัตโนมัติ การใช้ระบบเซ็นเซอร์เพื่อวัดและตรวจสอบสภาพแวดล้อม การใช้ระบบรายงานออนไลน์เพื่อติดตามผลผลิตและการจัดการสินค้า เป็นต้น การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนในการวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การสนับสนุนในการวางแผนเกษตรที่มีความรอบคอบและเหมาะสมสำหรับโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ ดิน และปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของพืช การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การให้คำแนะนำและการสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น ระบบน้ำหยด ระบบการเตรียมดินแบบอัตโนมัติ ระบบการเฝ้าระวังและติดตามผลผลิตอัตโนมัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการทรัพยากร การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กรเกษตร การสนับสนุนในการก่อตั้งองค์กรเกษตรที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มเพื่อมีพลังงานและแนวคิดร่วมกันในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรเกษตร การสนับสนุนในการสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การสนับสนุนในการสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในองค์กร เพื่อให้มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนในการพัฒนาวิธีการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างเช่นการใช้น้ำอย่างระมัดระวังโดยใช้ระบบการเก็บรักษาน้ำในการเติมเต็มในฤดูแล้ง หรือการใช้วิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมเพื่อประหยัดน้ำและปุ๋ย การพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ที่เหมาะสม การสนับสนุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น การสร้างระบบบรินน้ำ ระบบระบายน้ำ หรือระบบการเก็บรักษาความชื้น

ในดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเกษตรและการผลิต การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น การใช้เซ็นเซอร์และระบบอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งในการตรวจวัดและติดตามสภาพแวดล้อม เพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรเกษตร การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้งานแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันเกษตรอัจฉริยะ การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้งานแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันเกษตรอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลและการบริหารจัดการทรัพยากรเกษตรอย่างเหมาะสม การให้สินเชื่อเกษตรกร การสนับสนุนในการให้สินเชื่อเกษตรกรเพื่อสนับสนุนในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา หรือใช้เงินกู้เพื่อการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรเกษตร การให้คำปรึกษาทางการเงิน การสนับสนุนในการให้คำปรึกษาทางการเงินแก่เกษตรกร เพื่อช่วยในการวางแผนการเงิน การบริหารรายได้และรายจ่าย เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรการเงินอย่างมีประสิทธิภาพในการเกษตร

องค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ประกอบด้วย เว็บไซต์และสื่อออนไลน์ การสร้างและดูแลเว็บไซต์โครงการที่มีข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอารยธรรมเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้ง่ายและรวดเร็ว รวมถึงใช้สื่อออนไลน์อื่น ๆ เช่น เว็บไซต์บล็อกหรือสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและเข้าสังคมกับประชาชนผู้สนใจ การจัดกิจกรรมและสัมมนา การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้เข้าร่วมและมีประสบการณ์ในการสัมผัสกับโครงการอารยธรรมเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล โดยเช่นการเยี่ยมชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การฝึกอบรมหรือสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงพืชหรือสัตว์ หรือการนำเสนอผลงานและการแสดงสินค้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการ สื่อและสิ่งพิมพ์ การสร้างและกระจายสื่อพิมพ์ เช่น โบรชัวร์ แผ่นพับ หรือโปสเตอร์ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอารยธรรมเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ผ่านทางสื่อและสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่และสื่อสารกับประชาชนได้ง่ายขึ้น รวมถึงเพื่อเสริมสร้างความรู้และการเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ตัวอย่างเช่น โบรชัวร์และแผ่นพับ สร้างโบรชัวร์และแผ่นพับที่มีข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับโครงการ รวมถึงประโยชน์และคุณสมบัติของโครงการ รูปภาพและข้อมูลสถิติอาจถูกนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลสื่อประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ สร้างโปสเตอร์ที่มีภาพประกอบและข้อความสื่อความหมายของโครงการ โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่ประชาชนสามารถ

ได้รับจากโครงการ และสร้างความตื่นตัวและสนใจในการเข้าร่วมโครงการ นิติสาร สร้าง นิติสารหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการนำเสนอ ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงการ แบ่งปันประสบการณ์ของเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในโครงการ และการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ประชาชนผู้อ่าน เว็บไซต์และสื่อออนไลน์ สร้างและดูแล เว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ผ่านมามีการสร้างและใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อ เผยแพร่โครงการอารยธรรมเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ได้แก่ เว็บไซต์หรือ แพลตฟอร์มออนไลน์ สร้างและดูแลเว็บไซต์โครงการที่มีข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอารยธรรม เกษตร ฟอรัมติดต่อและข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ ใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, Twitter เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ โพสต์ข่าวสาร รูปภาพ วิดีโอ เพื่อเรียกร้องความสนใจและสร้างความติดตามจากประชาชนผู้ใช้แพลตฟอร์มดังกล่าว วิทยู และโทรทัศน์ ใช้สื่อโทรทัศน์และวิทยุในการส่งเสริมโครงการ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้รับ ผลกระทบจากโครงการ รายงานเหตุการณ์และความคืบหน้าของโครงการ เพื่อให้ประชาชน รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ป้ายโฆษณาและป้ายประชาสัมพันธ์ ใช้ป้ายโฆษณาและ ป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ตั้งแผงป้ายโฆษณาในที่สาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของ ผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การ เพิ่มความสมบูรณ์ของดิน การจัดการน้ำในนา การจัดการโรคและแมลง การใช้เทคโนโลยี ทางการเกษตร องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมบทบาทของเกษตรกรและชาวบ้านในการทำ โครงการโคก หนอง นา พัฒนาดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเน้นเกษตรอินทรีย์ พัฒนาน้ำ ให้สะอาด สามารถนำไปใช้งานได้ทั้งภาคครัวเรือนและภาคการเกษตร จังหวัด สมุทรสงครามมีการรักษาและพัฒนาป่าเป็นส่วนสำคัญเพื่อรักษาสีเขียวและความ สมดุลของนิเวศในพื้นที่ องค์ประกอบที่ 3 การจัดสัมมนาและการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริม อารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ การจัดประชุมกลุ่ม สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ชุมชน การใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการ เรียนรู้เรื่องโคกหนองนาการให้การดูแลและคำปรึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์ประกอบที่ 4 การสนับสนุนในการ วางแผนและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุน

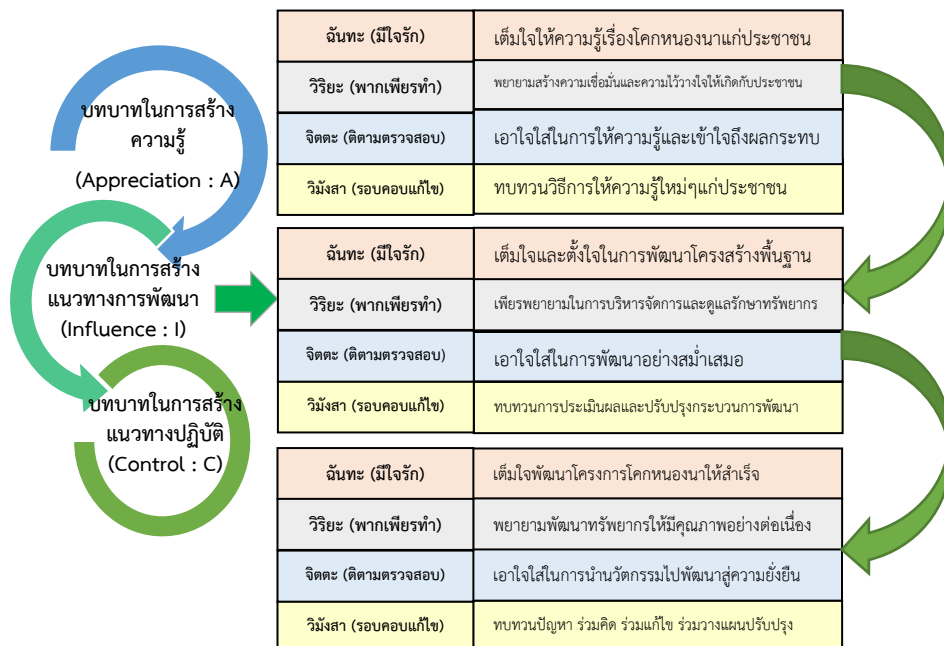

ในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาอินโฟรเมชันเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการเข้าถึงทรัพยากรการเงินสำหรับเกษตรกรและชาวบ้านในการการเกษตรตามโคกหนองนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพุทธสิกขารวมโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : ศึกษากรณี จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1. โคก หนอง นา โมเดล มีองค์ประกอบ คือ 1. โคก เป็นพื้นที่สูง ปลูก ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง เพื่อให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น จากนั้นจึงทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย 2. หนอง เป็นการขุดหนอง คลอง ร่องไขน้ำ คลองไส้ไก่ คดเคี้ยวตามพื้นที่เพื่อกระจายความชื้นในพื้นที่ 3. นา เป็นพื้นที่นาปลูกข้าวอินทรีย์ 2. หลักพุทธสิกขารวม ทำไร่ไถนาและเลี้ยงสัตว์ หวานข้าว ไขน้ำเข้าออกผ่านลำราง ไขน้ำ ดูแลรักษานาข้าวเก็บเกี่ยวเพื่อครองเรือน ทำบุญ ให้ทาน และดำรงตนอยู่ในธรรม 3. พัฒนาได้รูปแบบชื่อว่า คันไถ โมเดล (KHANTAI'S MODEL) มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ 1. K = Knowledge (ความรู้) เรียนรู้เพื่อความรู้ด้านสิกขารวม 2. H = Household (ครอบครัว) ครอบครัวเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดินเป็นโคกหนองนาโมเดล 3. A = Activity (กิจกรรม) “ปันมือสามัคคี” นวัตกรรมช่วยพัฒนาพื้นที่โดยไม่มีค่าจ้าง 4. N = Naturally (ธรรมชาติ) ปลูกต้นไม้ ดูแลดิน โดยวิถีธรรมชาติให้เกื้อกูลธรรมชาติเอง 5. T = Treat (รักษา) ดูแลรักษาต้นไม้ พืช ผัก เก็บรักษาพันธุ์ที่สามารถขยายพันธุ์ได้ 6. A = Assist (ช่วยเหลือ) ช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น 7. I = Impression (ความประทับใจ) คนศึกษาดูงาน เยี่ยมชม เกิดแรงบันดาลใจต่อยอดในพื้นที่ตนเอง 8. S = Sustainable (ความยั่งยืน) พื้นที่เกิดความเจริญตลอดปีส่งต่อรุ่นต่อรุ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิภาณูจน์ สานนท์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลสำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน พบว่า ผลการพัฒนาและปรับปรุงแบบจำลองทัศนศึกษาเสมือนจริงสามมิติ โคกหนองนาโมเดลสำหรับพื้นที่ราบลุ่มมีทั้งหมด 8 ฉาก ฉากแรกเป็นฉากที่อธิบายการใช้งานแบบจำลองทัศนศึกษาเสมือนจริง ในฉากที่ 2 เป็นฉากที่มีแผ่นป้ายกล่าวต้อนรับก่อนจะเข้าสู่เนื้อหา ในฉากที่ 3 - 7 เป็นส่วนที่กล่าวถึงเนื้อหาของโคกหนองนาโมเดล เช่น โคกหนองนาโมเดลคืออะไร โคกคืออะไร ประโยชน์ของโคก ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง นาคืออะไร ประโยชน์ของนา หนองคืออะไร ตัวอย่างการคำนวณความลึกของหนอง คลองไส้ไก่คืออะไร เป็นต้น ซึ่งต้องคลิกปุ่มกล่องข้อความ หรือปุ่มตัวโน้ต เพื่อ

อ่านหรือฟังข้อมูล ภายในแบบจำลองทัศนศึกษาเสมือนจริงรูปแบบการประยุกต์ใช้ โดท
หนอง นา โมเดล สำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืนนั้นสามารถนำมา
ประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่ในเมืองต่าง ๆ ได้ตามความต้องการและปัจจัยแวดล้อมที่ต้องคำนึงถึง
ก่อนการพิจารณาการจัดการการเกษตรในเมืองคือ ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม
ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิด การเสริมสร้าง
พลังทางเศรษฐกิจแก่ครอบครัวและชุมชนสู่เศรษฐกิจที่มั่นคง และ เสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของครอบครัวสู่ชุมชนและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา แก้วหล้า (2564) ได้
วิจัยเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงเกษตรพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาศูนย์
การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสู่โคกหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การพัฒนาที่ดิน 8 ไร่
1 งาน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมแนวคิดทางพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นการไม่เบียดเบียน
ตามแนวพุทธ ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีศูนย์การเรียนรู้ภายใต้การสร้างปัจจัยการผลิต ผ่าน
วิสาหกิจชุมชนธนาคารวัว 28 กลุ่ม มีวัวกว่า 1 พันตัว การสร้างการผลิต และบริโภคใน
แบบพึ่งตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตอาหาร ข้าว ผัก การปลูกพืชเพื่อการบริโภค

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม

ด้านบทบาทในการสร้างความรู้ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ให้ความรู้อย่างเต็มที่และเต็มใจ 2. สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชน 3. การหมั่นตรึงตรองพิจารณาช่วยให้ผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการให้ความรู้ 4. ผู้ปกครองควรสำรวจและวิเคราะห์เหตุผลที่เป็นหลักในการให้ความรู้

ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางการพัฒนา โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า 1. เต็มใจและตั้งใจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่และเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการสร้างความร่วมมือและพันธมิตร 2. เพียรพยายามในการบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพยากร ตลอดจนการสร้างและส่งเสริมศักยภาพชุมชนที่ยั่งยืน 3. เอาใจใส่ในการพัฒนา การดูแลและสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างการสื่อสารและการสร้างความตระหนัก 4. หมั่นทบทวน ปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลและปรับปรุง ตลอดจนการสร้างนโยบายและกฎหมายสนับสนุน

ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางปฏิบัติ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม 1. ให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรและชาวบ้านอย่างเต็มที่ 2. พัฒนาทรัพยากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือกับทุกเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 3. มีความรับผิดชอบสูง และมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่ความยั่งยืน 4. เข้าใจปัญหา ร่วมคิด ร่วมแก้ไข ร่วมวางแผนปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ปกครองท้องถิ่นควรเป็นตัวอย่างในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ในจังหวัดสมุทรสงคราม จึงควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองท้องถิ่นในพื้นที่มีการศึกษาและเข้าใจความหมายและหลักการของพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอารยเกษตร การเรียนรู้หลักพุทธธรรมจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและส่งเสริมอารยเกษตรในพื้นที่โดยเฉพาะ

2. ผู้ปกครองท้องถิ่นควรสนับสนุนการเกิดนวัตกรรมทางเกษตรที่สอดคล้องกับแนวคิดของโคก หนอง นา โมเดล ในการพัฒนาอารยเกษตรในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยสามารถสนับสนุนผู้ที่มีแนวคิดและแผนการที่สร้างสรรค์ เช่น ผู้ที่สร้างระบบการเพาะเลี้ยงพืชแบบน้ำหลากประเภท การใช้เทคโนโลยีในการปลูกพืชหรือเพาะเลี้ยงสัตว์ให้เป็นไปตามหลักการเฉพาะของโคก หนอง นา โมเดล โดยการให้การสนับสนุนทางเทคนิค ทรัพยากรที่จำเป็นและการเงินในการดำเนินงาน ผู้ปกครองท้องถิ่นควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสนับสนุนและทรัพยากรสำหรับการพัฒนานวัตกรรมทางเกษตรเพื่อส่งเสริมการเติบโตและความเป็นเลิศในอารยเกษตร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ปกครองท้องถิ่นควรสร้างแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดลในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ในแผนยุทธศาสตร์นี้ควรรวมกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมอารยเกษตร นอกจากนี้ ควรระบุกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาอารยเกษตรในแต่ละโครงการ รวมถึงกำหนดวิธีการในการวัดและประเมินผลของการพัฒนา เพื่อให้ผู้ปกครองท้องถิ่นสามารถปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผู้ปกครองท้องถิ่นควรเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ในจังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีการพัฒนาความตระหนักและความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอารยเกษตร ผู้ปกครองท้องถิ่นควรใช้หลักการและแนวทางจากพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการปรับปรุงและพัฒนาอารยเกษตรในพื้นที่ การเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอารยเกษตรได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการที่มีผลดีและมีความสำเร็จในการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ในพื้นที่นั้น

2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล ในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล เช่น เทคโนโลยีการเกษตรที่ยังไม่เคยนำมาใช้ในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ธนวรรณ มงคลหมู่ และฝอยฝ้า ชูติดำรง. (2559). ทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้งของ
การใช้น้ำ : กรณีศึกษา ชุมชนแพรงหนามแดง จังหวัดสมุทรสงคราม. *PSRU
Journal of Science and Technology*, 1(2), 23-33.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาพุทธศึกษาระดับ
นาสันติศึกษาโมเดล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : ศึกษากรณี จังหวัดศรีสะเกษ.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(1), 48-64.
- มติชนออนไลน์. (2565). ‘อธิบดีพช.’ นำคณะเยือนแม่กลอง ลงพื้นที่ต้นแบบ ‘โคก หนอง
นา พช.’ ตามหลักทฤษฎีใหม่. สืบค้น 2 มีนาคม 2565, จาก
https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2687663
- รุจิกาญจน์ สานนท์. (2564). การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลสำหรับการจัดการเกษตร
ในเมืองเพื่อความยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*, 4(2), 137-150.
- วาสนา แก้วหล้า. (2564). แนวทางการขับเคลื่อนพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงเกษตรพึ่งตนเอง :
กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสู่โคกหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์.
วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 4(2), 81-95.
- สำราญ ผลดี และคณะ. (2564). การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นเรื่อง สมุทรสงคราม
เมือง 3 น้ำ. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทรรศน์*, 16(2), 63-78.